

ПОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

У світі процвітає работоргівля... І це не згадка про страшний період рабства у прадавні часи.

Серед найголовніших порушень прав людини в сучасному світі актуальним є злочин, який має багато назв – «біле рабство», «торгівля людьми», «контрабанда людьми». За оцінками експертів щорічно 1-2 млн. людей стають «живим товаром». Наприкінці ХХ сторіччя з його проявами зіткнулась і Україна.

Складна економічна ситуація в Україні, високий рівень безробіття, недосконалість законодавства та правова необізнаність громадян є основними умовами, що сприяють цьому явищу. Прагнучи кращої долі, люди їдуть за кордон шукати добру роботу. Спритні ділки щороку використовують сотні таких шукачів.

Наша держава – це країна, з якої, як правило, здійснюється експорт жінок на світові ринки інтимного бізнесу – в Туреччину, Італію, Польщу, Іспанію, Німеччину, країни колишньої Югославії, Угорщину, Чехію, Грецію, Російську Федерацію, Об'єднані Арабські Емірати, Ізраїль, Сполучені Штати Америки та інші країни. В міжнародній системі Україна визначена як країна - постачальниця жінок. Саме громадянки України зараз складають значну частину живого «товару» на відкритих і таємних ринках Європи та Азії. Ряд експертів одностайно висловлюються про те, що торгівля людьми є однією з галузей кримінального бізнесу, що розвивається найбільш стрімкими темпами в світі; у цій індустрії домінують добре організовані кримінальні синдикати; одержані прибутки йдуть на фінансування інших різновидів злочинної діяльності, в тому числі торгівлі наркотиками та зброєю.

На сьогодні проблема боротьби з торгівлею людьми (особливо жінками) стала надзвичайно актуальною для нашої держави. Україна, як і більшість країн Центрально-Східної Європи, вже має досить тривалий сумний досвід втрати значної кількості жінок і дівчат, вивезених з її території за кордон, де вони стають жертвами різноманітних методів та форм експлуатації, найпоширенішою з яких є примушення до заняття проституцією.

Негативний вплив від торгівлі людьми полягає ще й у поширенні венеричних захворювань, СНІДу, формуванні моральної деградації та відчуженості особистості, втрати родинних зв'язків, зруйнуванні суспільної моралі, небезпечному «звиканні» громадської свідомості до негативного явища, поширенні депресивних синдромів та суїцидальних тенденцій, зростанні агресивності та жорстокості. Торгівля жінками сприяє знищенню генофонду нації, оскільки злочинними угрупованнями втягуються у проституцію лише фізично здорові та найпривабливіші дівчата.

СУТНІСТЬ ТА ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Поняття “торгівля людьми” охоплює широке коло соціальних явищ. Предметом торгівлі може бути будь-яка особа незалежно від статі та віку: чоловіки – з метою експлуатації в праці, діти – з метою використання у

жебрацтві, жінки – для сексуального рабства, будь-які особи – для вилучення і трансплантації органів.

Торгівля людьми означає здійснення з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховування або одержання людей шляхом погрози силою, її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою, вразливістю положення або шляхом підкупу у вигляді платежів або вигод, для отримання згоди особи, що контролює іншу особу. (Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, і покарання за неї, котрий доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності.)

З приведених вище визначень випливає, що торгівля людьми – це сукупність таких ознак: вербування, перевезення, передача, продаж, усиновлення (удочеріння) у комерційних цілях, використання в порнобізнесі, використання у військових конфліктах, залучення до злочинної діяльності, трансплантація чи насильницьке донорство, примус до заняття проституцією, рабство і ситуації, подібні до рабства, примусова праця, залучення в боргову кабалу, використання шантажу, погроз, насильства.

Проблема торгівлі людьми – одного з найнегативніших явищ сучасного суспільства – уперше була піднята правозахисниками на початку ХХ століття. У той час особлива увага приділялася жінкам з Великобританії, яких змушували до проституції в країнах континентальної Європи. Так з'явився термін "біле рабство", який пізніше поширився на загальне поняття торгівлі людьми.

З тих пір феномен торгівлі людьми піддається постійному аналізу і є предметом багатьох суперечок і дискусій. Однак якщо подивитися на більшість документів, публікацій, виступів з проблеми, то стане очевидно, що часто поняття "торгівля людьми" обмежується "торгівлею жінками". При цьому в більшості випадків мова йде про торгівлю жінками з метою використання в проституції, порнобізнесі, сексуальній сфері тощо.

Як свідчить історія, проблема торгівлі людьми має глибоке коріння і суспільство на різних етапах свого розвитку по-різному ставилось до неї. Але лише на початку ХХ століття розпочинається міждержавна робота, в рамках якої, світове співтовариство розглядає торгівлю людьми як проблему боротьби із злочинністю.

За своєю природою торгівля людьми майже у всіх випадках має транснаціональний організований характер, оскільки в процесі її здійснення залучаються представники злочинного світу різних країн, а потерпілих від цих злочинів можуть переміщувати через цілий ряд державних кордонів.

Економічні проблеми, незадовільний стан ринку праці, значний рівень безробіття і низький рівень життя населення спонукають громадян України шукати роботу за кордоном. Легально щорічно працевлаштовується за кордоном 50-60 тисяч осіб. Але нині майже 4 млн. громадян України працюють за кордоном нелегально. Більшість виїжджають за туристичними чи приватними візами, працюють без необхідних документів, дозволів та контрактів, а це робить їх безправними, і стає причиною потрапляння в тенета

торгівців людьми. Тому завданням загальнодержавної ваги є боротьба з цим явищем, підтримка і захист українських громадян за кордоном.

Загалом загострення проблеми торгівлі людьми в Україні зумовлене низкою соціально-економічних, правових та організаційних чинників, а саме:

- Низькі заробітки більшої частини населення, загальне зниження життєвого рівня та матеріальна незабезпеченість;
- Нестача робочих місць, безробіття, особливо серед молоді (в першу чергу жінок);
- Активізація діяльності міжнародних злочинних угруповань;
- Корумпованість представників різних гілок влади.

БОРОТЬБА З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Важливими кроками по вдосконаленню міжнародного співробітництва у сфері протидії торгівлі людьми стали Міжнародна Конвенція про боротьбу з торгівлею білими рабіннями від 4 травня 1910 року; Міжнародна Конвенція про Заборону торгівлі жінками й дітьми від 30 грудня 1921 року з поправками, внесеними Протоколом, затвердженим Генеральною Асамблеєю ООН 20 жовтня 1947 року; Міжнародна Конвенція про Заборону торгівлі неповнолітніми жінками від 11 жовтня 1933 року із змінами, внесеними в неї вищезгаданим Протоколом.

Започаткування ефективного міжнародного механізму було закладено у 1949 році Генеральною Асамблеєю ООН шляхом прийняття Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами, яка набрала чинності в Україні 15 лютого 1955 року.

Сучасним міжнародно-правовим документом щодо протидії торгівлі людьми є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює її. У грудні 2000 року в м. Палермо (Італія) Україна, спільно з іншими 124 країнами світу, підписала ці міжнародні документи і ратифікувала 4 лютого 2004 року на сесії Верховної Ради України.

Правоохоронні органи України зіткнулись зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми на початку 90-х років минулого століття. Україна намагається якомога активніше залучатися у процес міжнародного співробітництва у сфері боротьби з торгівлею людьми, а також до загальної боротьби з міжнародною організованою злочинністю. Слід відзначити, що Україна (як на міжнародному, так і на національному рівні) застосовує багатовекторний підхід до проблеми боротьби з торгівлею жінками. Як правило, це проявляється у поєднанні стратегій боротьби з торгівлею жінками як такою, боротьби з нелегальною міграцією та боротьби із міжнародною організованою злочинністю. З метою посилення боротьби з цим видом

транснаціональної організованої злочинності, у березні 1998 року Верховна Рада України приймає Закон “Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України”, у зв’язку з яким, Кримінальний кодекс України було доповнено статтею, яка передбачала покарання за торгівлю людьми (ст.124-1 КК України). У квітні 2001 року Верховна Рада України приймає новий Кримінальний Кодекс України, який набув чинності з 1 вересня 2001 року, до складу якого увійшла стаття 149 “Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини”.

У 1999 році створено Координаційну Раду по боротьбі з торгівлею жінками та дітьми при Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

У 2000 році в структурі Департаменту карного розшуку МВС України та в обласних управліннях внутрішніх справ створено спеціалізовані підрозділи по боротьбі зі злочинами, пов’язаними з торгівлею людьми.

Указом Президента України від 18.02.2002 року №143 “Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян” визначено, що боротьба з торгівлею людьми є одним із пріоритетних напрямків діяльності правоохоронних органів України.

Постановою Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 року №410 затверджено Державну програму протидії торгівлі людьми на період до 2010 р.

З метою ефективного попередження торгівлі людьми в Україні успішно діють ряд міжнародних організацій та мережа громадських об’єднань.

Зокрема, було завершено роботу над договорами з Лівією про правові відносини і взаємну правову допомогу в цивільних і кримінальних справах; з Таїландом про правову допомогу у кримінальних справах; з Російською Федерацією, Білорусією, Туркменистаном і Бразилією про передачу засуджених осіб; з Єгиптом та Індією про правові відносини і правову допомогу в цивільних справах.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Наша країна плідно працює для запобігання торгівлею людьми. Але ми самі повинні бути уважними і обережними.

А для тих, хто мріє отримати гарну роботу за кордоном, слід звернути увагу на наступну інформацію: торгівці людьми діють через агенції з працевлаштування, фірми шоу-бізнесу та служби знайомств. Також вони розміщують брехливі оголошення в газетах та на стендах, звертаються з пропозиціями просто на вулиці, допомагають матеріально, щоб зтягнути людину в боргову кабалу. Часто торгівцями живим товаром виявляються добрі знайомі чи друзі, причому значний відсоток серед них – жінки. Найчастішими формами експлуатації є нелегальна секс-індустрія, примусова праця, сурогатне материнство, втягнення в злочинну діяльність та примусове донорство. Пам’ятайте, що жертвами стають як жінки, так і чоловіки, а також неповнолітні діти.

Якщо Ви або Ваші знайомі вирішили поїхати за кордон, пам'ятайте наступні рекомендації:

1. **Ніколи нікому у жодному разі не віддавайте свої ідентифікаційні документи крім офіційних службовців!** Завжди отримуйте та сплачуйте за свій закордонний паспорт, візи та проїзні документи самі. Це врятує Вас від боргової кабали та стане на перешкоді торгівцям людьми використати Ваші документи для вчинення інших злочинів.

2. **Обов'язково візьміть із собою копію внутрішнього та закордонного паспортів.** В разі необхідності ці копії можуть спростити процедуру отримання документів на повернення в Україну.

3. Ви можете отримати додаткову інформацію, зателефонувавши до громадських організацій, що протидіють торгівлі людьми в Україні.

4. Переговори про працевлаштування за кордоном, навчання, туристичні подорожі чи шлюб не ведіть наодинці з агентом. Запросіть взяти участь у переговорах свою довірену особу, члена сім'ї чи близьку людину. Перевірте, чи має агент або фірма ліцензію на посередництво у працевлаштуванні за кордоном. Таку інформацію можна перевірити в Державному центрі зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України за телефоном 8-044-289-50-97 щоденно після 17:00.

5. З метою працевлаштування за кордоном необхідно укласти трудовий договір зрозумілою для вас мовою. Такий договір оформляють у двох примірниках, один з яких залишається у Вас.

6. Якщо Ви їдете за кордон законно працювати, необхідно отримати робочу візу. Туристична або гостьова віза не дає права на роботу. Ви можете стикнутися з нелегальним становищем, експлуатацією та принизливою депортацією із країни.

7. Термін законного перебування на території іноземної держави вказаний у візі. Не користуйтеся послугами незнайомих, які пропонують послуги щодо подовження цього терміну.

8. Залиште своїм родичам та друзям декілька копій наступних документів: внутрішнього паспорту України, закордонного паспорту, візи, контракту, свідоцтва про народження, проїзних документів та фотографії. До того ж, повідомте їм телефонні номери свого роботодавця, своїх друзів за кордоном, консульства (посольства) України та місця потенційного проживання.

9. Якщо за кордоном Ви потрапили у важку ситуацію, зверніться по допомогу до посольства або консульства України в країні перебування або зателефонуйте до Міністерства закордонних справ України.